

ELS BOSCOS DE LES ILLES BALEARS

Material de suport de la *Guia dels Boscos de les Illes Balears*. Materials educatius.

ELS BOSCOS

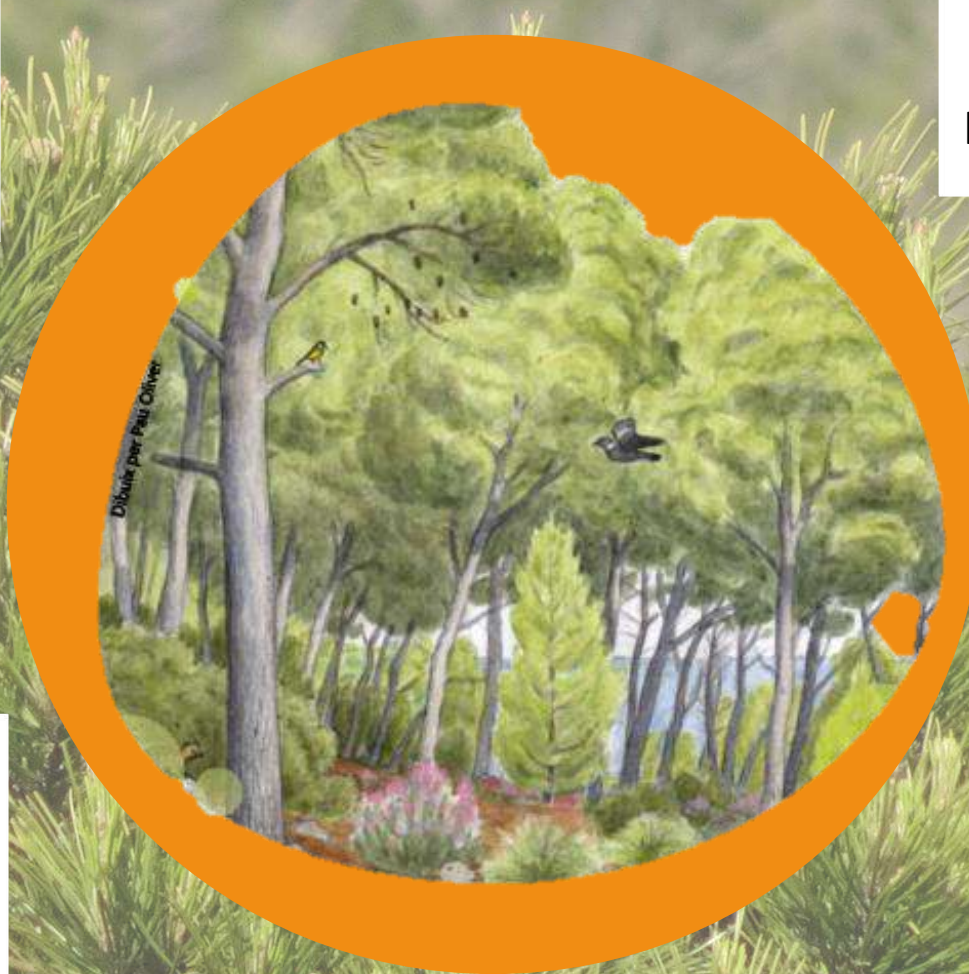
QUE ÉS UN BOSCO?

Un bosc és un sistema biològic constituït per una comunitat d'éssers vius i pel medi físic en el qual viuen (sòl, aigua, microclima, etc.), on domina l'**estrat vegetal arbori**, però amb presència d'estrats arbustius i herbacis, a més de molses, líquens i fongs i la seva fauna diversa associada.

ELS BOSCOS

Un bosc **és molt més** que un conjunt d'arbres i arbusts

Concentren el **65% de la biodiversitat** biològica del món

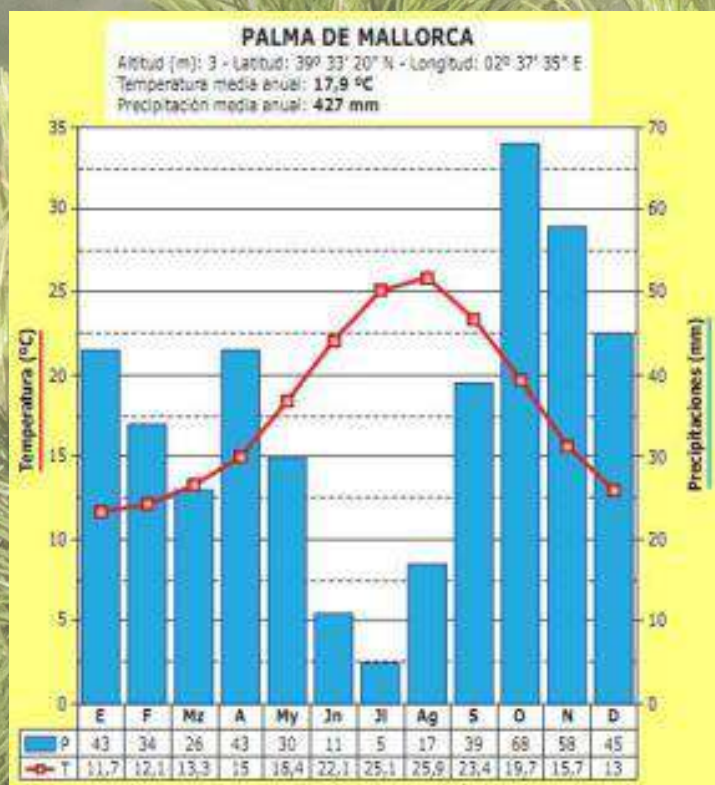
Característiques físiques i químiques del **lloc on es trobin** determinaran el tipus de bosc

Els boscos **evolucionen i canvien** constantment

ELS BOSCOS BALEARS

El **clima mediterrani** condiona la vegetació dels boscos de les Illes Balears: Hiverns suaus i humits i estius secs i calorosos.

La manca d'aigua durant l'estiu determina la majoria de les adaptacions de les plantes dels nostres boscos.

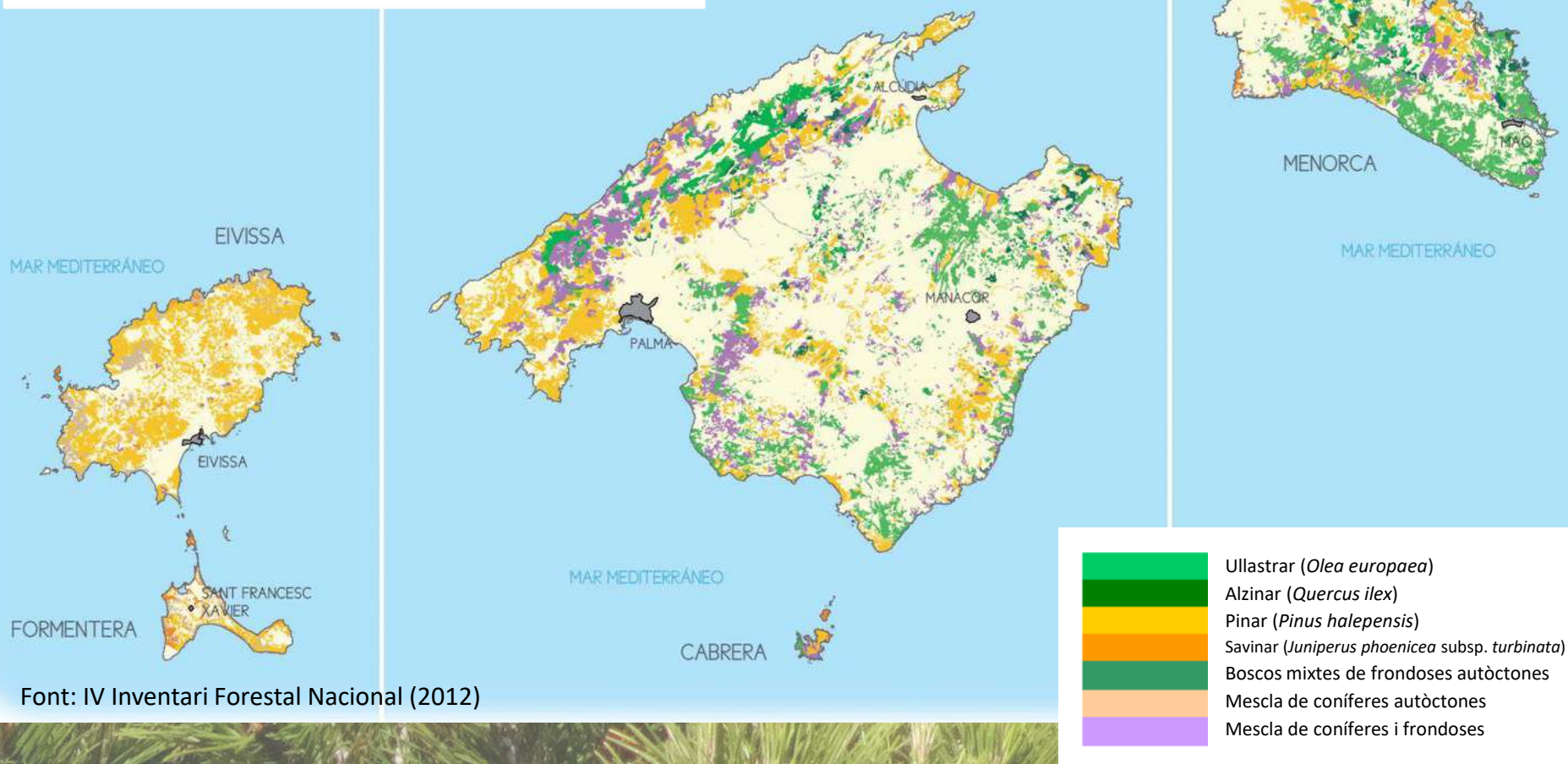
Fulles dures i petites, com en el cas de les alzines.

Fulles petites en forma d'agulla, com en el romaní.

ELS BOSCOS BALEARS

A les Illes Balears hi ha actualment **220.786 hectàrees (ha) de terreny forestal**. El **44 %** de les Illes és forestal.

ELS BOSCOS BALEARS

Les formacions boscoses més representatives són: **els pinars, de pi blanc** (*Pinus halepensis*), **els alzinars, d'alzina** (*Quercus ilex*), **els ullastrars, d'ullastre** (*Olea europaea*), i **els savinars, de savina** (*Juniperus phoenicea* subsp. *turbinata*), entre d'altres.

ELS BOSCOS BALEARS: PINAR

DISTRIBUCIÓ DELS PINARS A LES ILLES BALEARS:

Font: IV Inventari Forestal Nacional (2012)

PINAR	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Superfície (ha)*	47.889,1	7.330,3	23.246	1.651,4	80.116,8

**La superfície forestal total a les Illes Balears és de 220.768 ha. Dades extretes del IV Inventari Forestal Nacional (IFN)*

ELS BOSCOS BALEARS: PINAR

ELS BOSCOS BALEARS: ALZINAR

DISTRIBUCIÓ DELS ALZINARS A LES ILLES BALEARS:

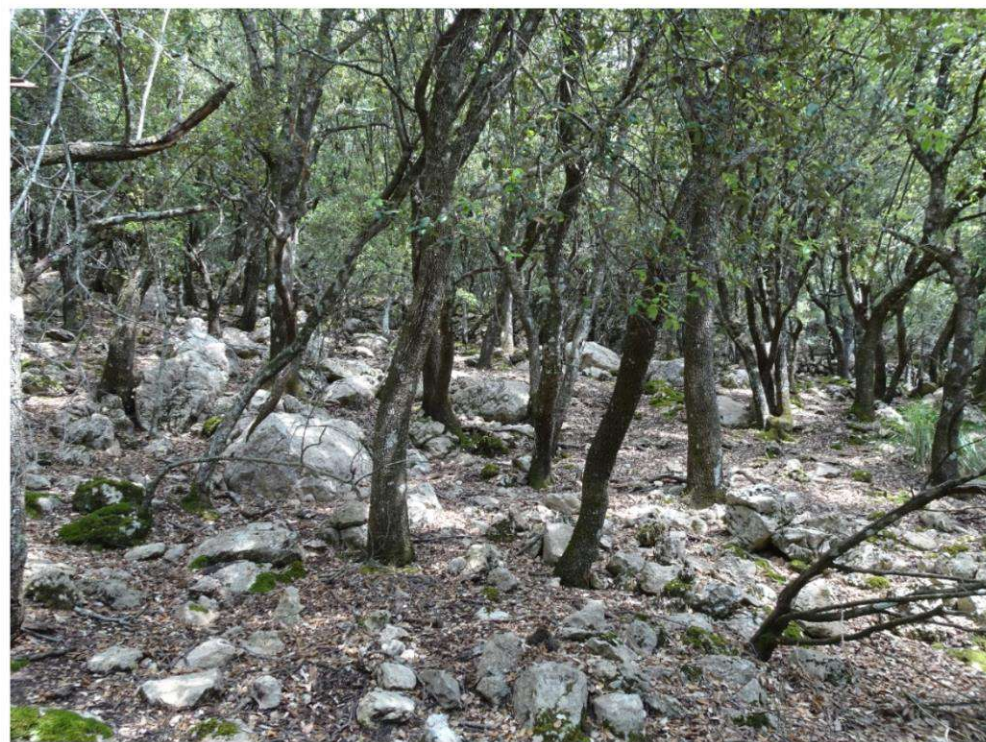

Font: IV Inventari Forestal Nacional (2012)

ALZINAR	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Superfície (ha*)	11.178	1.969	0	0	13.147

**La superfície forestal total a les Illes Balears és de 220.768 ha. Dades extretes del IV Inventari Forestal Nacional (IFN)*

ELS BOSCOS BALEARS: ALZINAR

ELS BOSCOS BALEARS: ULLASTRAR

DISTRIBUCIÓ DELS ULLASTRARS A LES ILLES BALEARS:

Font: IV Inventari Forestal Nacional (2012)

ULLASTRAR	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Superfície (ha)*	26.176,1	16.081,1	4,6	0	42.261,8

**La superfície forestal total a les Illes Balears és de 220.768 ha. Dades extretes del IV Inventari Forestal Nacional (IFN)*

ELS BOSCOS BALEARS: ULLASTRAR

ELS BOSCOS BALEARS: SAVINAR

DISTRIBUCIÓ DELS SAVINARS A LES ILLES BALEARS:

Font: IV Inventari Forestal Nacional (2012)

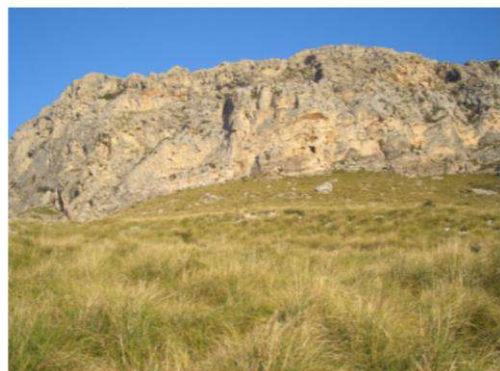
SAVINAR	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Superfície (ha)	336,2	569,3	627,5	1.227,8	2.760,8

**La superfície forestal total a les Illes Balears és de 220.768 ha. Dades extretes del IV Inventari Forestal Nacional (IFN)*

ELS BOSCOS BALEARS: SAVINAR

ALTRES FORMACIONS:

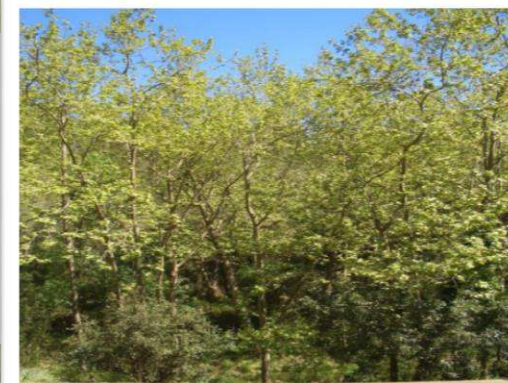

CARRITXERES (per la seva extensió)

- Grans superfícies cobertes per una planta herbàcia anomenada càrritx (*Ampelodesmos mauritanicus*).
- Present sobretot a Mallorca i a Menorca, com a resultat dels focs recurrents per aconseguir pastures tendres.

VEGETACIÓ DE RIBERA (per la seva biodiversitat)

- A prop de cursos d'aigua, formant galeries o franges paral·leles als torrents.
- Les espècies que caracteritzen aquest tipus de bosc són els oms (*Ulmus minor*), els polls (*Populus nigra*, *Populus alba*) i els fleixos (*Fraxinus angustifolia*).

COMUNITATS DE PENYAL (pels seus endemismes)

- Es caracteritzen per desenvolupar-se en zones verticals del terreny, en escletxes de roques o penya-segats.
- Condicions de creixement dures: canvis de temperatura, vent, herbivorisme, etc.

LA IMPORTÀNCIA DELS BOSCOS

Des de l'antiguitat, els paisatges vegetals presents a les nostres illes han estat i **són una font important de recursos i serveis**. Els boscos aporten:

BIODIVERSITAT

**MITIGACIÓ DEL CANVI CLIMÀTIC I
REGULACIÓ DELS PROCESSOS NATURALS**

CULTURA, OCI I CONEIXEMENT

**PROVISIÓ DE
MATÈRIES PRIMERES**

Tots aquests beneficis que les formacions vegetals aporten a la societat es coneixen actualment amb el nom de **SERVEIS ECOSISTÈMICS**.

Serveis ecosistèmics: BIODIVERSITAT

La biodiversitat és la **variabilitat d'organismes** vius de qualsevol origen, inclosos, entre altres, els ecosistemes terrestres, marins, altres ecosistemes aquàtics, i els complexos ecològics dels quals formen part; incloent la diversitat dins de cada espècie, entre les espècies, i entre els ecosistemes.

Els boscos concentren **el 65% de la biodiversitat biològica** mundial.

Cada ésser viu que forma part del bosc hi té un paper clau per el seu bon desenvolupament i funcionament.

Serveis ecosistèmics: MITIGACIÓ DEL CANVI CLIMÀTIC I REGULACIÓ PROCESSOS NATURALS

Les plantes són conformadores bàsiques de la nostra atmosfera amb l'aportació d'oxigen i la fixació del diòxid de carboni.

Els boscos mitiguen els efectes de les emissions de gasos d'efecte hivernacle, i ajuden a la lluita contra el canvi climàtic global.

Els boscos protegeixen els sòls de l'erosió i la desertificació.

Serveis ecosistèmics: PROVISIÓ DE MATÈRIES PRIMERES

Bona part de les matèries primeres que s'utilitzen o es consumeixen provenen dels boscos i altres formacions vegetals.

PRODUCTES FORESTALS
FUSTERS I DERIVATS

ALIMENTS

CARBÓ VEGETAL

Serveis ecosistèmics: CULTURA, OCI I CONEIXEMENT

Els paisatges naturals del nostre entorn **tenen un paper clau en la qualitat i benestar ambiental, així com en la salut mental i física de la societat.**

Els boscos són l'escenari per a esportistes de moltes disciplines que **practiquen esport a l'aire lliure.**

També per dur a terme activitats de **lleure i d'estudi i coneixement** de l'entorn.

DESEQUILIBRIS

Els boscos, sempre han patit **desequilibris**, ocasionats per **diferents causes**:

Les pertorbacions poden ser ocasionades **per causes naturals i per l'acció humana**.
Sovint, aquestes causes poden estar relacionades.

Aquestes pertorbacions es veuen agreujades i
també augmenten

UNA SITUACIÓ DE
CANVI GLOBAL

DESEQUILIBRIS

PRESSIÓ PER HERBIVORIA.

L'augment sense control de cabres assilvestrades a causa de l'abandonament rural provoca:

- Que les formacions vegetals es vegin molt afectades per la pressió per herbivoria.
- Que la biodiversitat vegetal es vegi greument afectada.
- L'erosió i la desertificació dels sòls.

DESEQUILIBRIS

PLAGUES FORESTALS.

Hi ha molts de factors que poden provocar l'aparició de plagues forestals:

- La proliferació d'espècies pròpies d'una zona poden passar a ser un problema, com passa amb el banyarriquer de l'alzina.
- L'aparició o introducció d'espècies que no són pròpies del territori, com ara la processionària del pi o la papallona de l'eruga del garballó.

Banyarriquer

Processionària

Papallona de l'eruga del garballó

Processionària del pi:

Afecta al pi blanc (*Pinus halepensis*).

S'alimenten de les fulles del pi.

Es desplacen formant una filera.

Perforadors del pi:

Afecta al pi blanc (*Pinus halepensis*).

Són petits escarabats (10 mm).

Són importants ecològicament però a vegades hi ha factors que disparen les poblacions.

Eruga del garballó:

Afecta al garballó (*Chamaerops humilis*).

La papallona posa els ous a les seves fulles

Les larves s'alimenten d'aquestes fulles.

EXEMPLES DE PLAGUES FORESTALS

Eruga peluda de l'alzina:

Afecta a les alzines (*Quercus ilex*).

S'alimenten de les fulles de l'alzina.

Les larves es desplacen a través d'un fil de seda i són transportades pel vent.

Banyarriquer:

Afecta a les alzines (*Quercus ilex*).

És un escarabat de grans dimensions.

Les larves excaven galeries al tronc i branques de l'arbre.

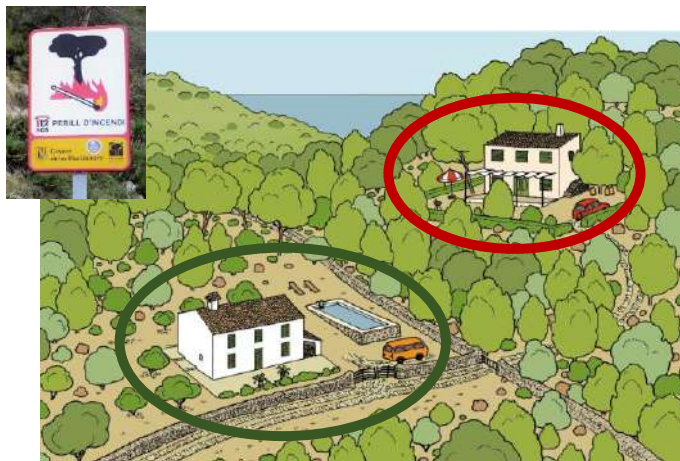

DESEQUILIBRIS

INCENDIS FORESTALS.

- El canvi climàtic i la intervenció humana augmenten de manera considerable la perillositat i virulència dels incendis forestals.
- En condicions naturals, les espècies que configuren els boscos mediterranis són plantes adaptades a aquests fenòmens.
- De cada vegada els incendis són més intensos, extensos i perillosos.

Molt important: aplicar i seguir mesures de prevenció. PREVENIR ÉS ACTUAR

MIREM AL FUTUR

Bona part de les accions de **gestió forestal** que es duen a terme avui dia són per fer front als canvis que pateixen els boscos a causa, principalment, del canvi global i l'abandonament rural. Es important **afavorir la seva biodiversitat i millorar la seva gestió**.

No tots els tipus de formacions vegetals es gestionen igual.
Dependrà del tipus de bosc, les seves característiques d'adaptació, etc.

MIREM AL FUTUR

Els pinars i els ullastrars són els tipus de boscos més adaptables.

Són formacions **poc exigents** i que s'adapten **bé als canvis**.

Repte en gestió forestal: cercar un paisatge de mosaic (on no hi hagi continuïtat de bosc) per augmentar la diversitat i prevenir els incendis forestals.

MIREM AL FUTUR

Les alzines dels boscos de les Illes Balears han patit una gran explotació durant molts d'anys en el territori balear.

Els alzinars de les Illes són formacions forestals envellides, amb poca regeneració i amb poc creixement de nous exemplars.

Repte en gestió forestal: la tasca principal en aquest cas és augmentar la salut de la massa forestal, prevenir l'estrès hídric, és a dir, prevenir la falta d'aigua i seguir investigant per poder gestionar millor.

Els boscos continuen sent una important font de recursos i serveis, que cal mantenir, conèixer i conservar en les millors condicions possibles pel bé de la natura i de les persones.

Text i disseny: Elisabet Mª Guasp Bosch

Imatges: Servei de Gestió Forestal i Protecció del Sòl i Elisabet Mª Guasp Bosch

Il·lustracions: Pau Oliver

Any: 2020

Amb la supervisió i col·laboració del Servei de Gestió Forestal i Protecció del Sòl de la Conselleria de Medi Ambient i Territori i l'equip de Xarxa Forestal.